

Ingólfur og Landvörn, 1. hluti

Bjarni Benediktsson – Benedikt Sveinsson – Ingólfur – Landvörn – Erindi – Bókadómar – Ljóð –
Afmælisgreinar – Eftirmæli – Minnismiðar o.f

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Benediktarskjöl
Askja 5-8, Örk 8

Myrfæ.

(Peitit.)

+ Kristján Þórsson líndi á Hellinavarsi.
Ávaldul anclæst að heimilo sinn 10 mið.
f.á. Þann var fæddur að Hellinavari í Myrvu.
Svo 28 maí 1839. Þar býggju þú fætteltrar
hans. Fodir hans var Jón Þórsson, Ingjaldss-
sonar óf Grænavelli, Þorsteinar, Ingjaldssonar
á Hæfðaströnd, Þóressonar líndu ey hreppstjóri
á Ávaldul Ólafssonar. Ær fái Jóni Ólafssyni
og bratrum hans (Brettili-bræðrum) komim
fjölmennar Rypattar um miðleitt Þingeyjar-
þingi; eru þau gildur bundaðir, sro sem
Gautlendingar við Myrvu og Myrarmen
i Bárðardal o. m.fl.

Mikið Kristján var Sigrúnug Þóðlaugs-
dóttir líndi ó Sólstíðum i Þjóðadal, Þóls-
sins ó Sólstíðum, Þórmundssonar, Nesi
i Höfðahverfi, Gislásinsar ó Gautstíðum,
Sigrúnssonar ó Gautstíðum Þórssonar. Ær
att þessi fjölmenni í misveitnum Þingeyjar-
þingi, ey vísar aunarsetdu. Ær þau Þverðingar
óf Nesi með Ryr, og sro Skarðmennum, Eyjó-
Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

fjóði.

Kristján misti fíður síms ór unga alðri, og ólst síðan upp hja móður sínum. Vat hinn mikillhaf kona oy himm mesti skorungar. Þer hinn láttir fyrir mekkuruum árum, háólelnud, ad Skveshúsum i Flatey. Hafði hinn þá líðið þar lengi með fjóðu manni sínum, Jóni Ingjaldseyni, sunnlenzkunni manni, fiskur-syni oy næfrendu (brúðusyni?) Jóns presto Ingjaldssverar, fyr i Skárvite. Sigrúnugflesti ist búiður um 1855 frá Höfðiðum ud Mý-vatn ad Útfjólli. Adaldaði; fylgdist Kristján sonur hennar þá með henni, 16 áru gamall oy dvaldist þar í svæt lengst af síðan.

Hann hevðist Margréti Jónsdóttur frá Útskárvam; haustið 1877, en hins lökt vetrarinn eftir. Fjórum árum síðar kerst-ist hann aftur oy gekk þá ad eiga Krist-jónu Flóventodóttur fyrum binda a My-laugastínum; Adaldað, Jónassonar „hlébótlumunes“; Prethvam; fírsum

á Viðvöllum; í Fjóðskadul Petrussonar, Árnassonar. Þe þúð fram-fjóðskelabélt Ryn ad langþezum. Vat Kristjánus þá ekkiw eftir Skíla binda; í Gauði, son Svins krepstjóru Jónassonar o Syðruffjalli oy Sofía Skíladóttur presto; Milla, Jónassonar. Ættuðið Skíla Svinsen a Þótila-Votuskar - 1 of 6 - vorið 1870, 12 dag aprílonemáði. Hafði Kristján vorið fyrir leiri Kristjónu um hrið, a Hafðaleik, ~~þur~~ en fóður en fóður ad búa a Holmavaldi same árið oy þau giftust, 1878, oy bjó þær upp frá þri, ad 2 árum undanskildum; als 35 ár. Kristjánus kona hins lökt 17 des. 1912, sjötug ad alðri. Vat hinn gott kona oy vel láttir. Af bönnunni þeirre hjómu lífir einn sonur, Berndileif, ein fulltríði murur; hefis hann skráð fyrir leiri fíður sínus síðustu árin.

Kristjánus heitimus var sandarnarar í hívetnu. Hann var him mestri eðumáður, fíðluefur til vorles oy veloður með aðbrigðum.

Þrjótileyja hugur, ein kunn aí júri, eins og
þeir margir, móðurfrænolir hauð, eru sem
daggerst Þristjáns en i Skógarbergi og Guðni
Sigrúnsson „Klensi“, afir Asgríms málara.
Ímáður hauð margt af nýju, ey „advertis“
hauð fyrir orágramma sínar, vinda ekki tolum
fulldat. Aflar en í því meir punkuseldur
en físeleðar þeim er i kín belur. Í henn var
fólkarmundur gíður; einhver benti við fari
og hafði stundalög idn þá, frá því aí englings-
árum, og abru fívinnu þá os kerlmánum
var hildid til ad vinnu ó upphavtarárunn
hauð, en það um fram, ad hauð samlei
sér spuna aí rekli og það fram aí efri
ár. Þis hauð það lítt ad baki afhins
spunkakomum, þeim er fyrsta kunnin, ís
þeli þráð ad spinni, hecad handbraudur
snerdir. Hic algengusti og sjálfsoýðuslu vinnu
sveitabundi: heyrverði og fjárgreymslu, var
honum mjög sýnt. Við heyrimmena óstudi
það mestu hversu verklaugim hauð var, og

gat línið sjálfum sér og óðrum vel i.
hendur, en vidj fjárháldingar meistlauna,
hirduseni hams ey af brogd umgengri.
Kistjár var matinn ey áhuga-samur
væðimáður; fóll hams meira silungs ey
loxbröndu í Laxá, budi i dráttar net ey
ó stóring. undu skundur hams þurð meðan
hams hafði þrótt til. Þar miði, sunn pettu
ritus, þurð allt i sín glöggur hams ey angli-
ningsmimi. Þoo oft sí ey hams sunn ór
Laxá í fyrirdrotti ey þurð þó kulsverður
veri ey lítil af laun, ad megit hafði
lulið. Þoo oft sí ey hams ganga eftir
skónum ey ferborgjum "Loxár, með stóring
sína. Þoo oft sí ey hams sunn skulda polins
ey brautsiðar fránn á grymingum órimar
til þess ad getu, kastud" fránn, i ólinu.
Vor hónum Laxi nýr kær, ey sunn hónum
hafa þótt hins "feyurst áa", endu ófer því
síð fjarri ad hins eigi sunn líka: fley-
eyjarsinji, ad þer hennst enginn i heilf-
Íinkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur.

Kvist við hana, milli fjalls og fjóru,
sætta orargáttarar fyrir hana og yndisleitos.
Hafði y Kristján tildeð ófarið út
þyrir enklumóttu síslumur, til þess ad hafa
þur til sunnan buntar, sem heini leikur frum
— sé þur ^{auðus} notkun ^{auðus} súðas od fima. Mun
y enjum rá undi Laxá sumpru frí
Myvatni miður Laxárdal y ^{út}valldal allt
ad Skjálfanda, góðan verður dag o'Sólmári-
sdi sunnars, ad hana ekki hana ekki
áður en lyktur, sé hana ekki af steini
gerður, endi hvinni örþi. Og þat var af
mun hinum honum jafnt kær, i blítu sem
stíðu, vetrur, sumar, vor og haust. Tókust
sneum með gríðum óstí með Kristjáni y
Laxá, ey hafði hana morgt sunnan við
hana ad seðdu um dugana. Þat hau
berinstu y anglingsða sin a' ^{fjórum} Lugans;
Myvatnaveit: Helliðavatn, Huganesi, Geira-
stíðum y Hofsstíðum, er heiti má ad
allir standi við ána, y eiga allir land

við henni. Þau allar síðari helming
æfinnar, sem voru aðalstarfsárt hauz,
var henni eins og fyrst greinir, ófólmá-
rash. Þor finnið þar ad hella má midur
á cirku knarrum. Þótt henni mittla byggð
ey reist við þeim óþýli sít, þótt henni
ætti ekki jörðina ey þótt henni vori eigi í
æskusveit hauz. Sýndi henni það verk-
inu með því að hesta hana eftir því sem
efni ey ástæðus leyfði, einum ond vorið
gunda hleðlu (en gjöti) um engjor, ey henni ad
notkrunu leyfi, enda ót ari sví konið,
ad land þessarar jardar með mið belja
algirt, fyrst allra hér sveit.

Þó ad Kristján vori óhlutdeilum
matur, leiti sig bítla ekki mittlu.
Myfli sronefuel opinber mið lands
ey héraðs ey hildi sig ad mestu innar
sins hinnilis verku hringi, þa hufði
hann þó matur að bokum ey leit i
þer þá er honum fannst hana hafi

áttu til. Jótest og lestrurþjær henni
á eftir órnum, enðu fækur vísdrum
þá en áður; lus henni varði blóðis og
sumt af nýjum botum og glæddist
vid því áhugi henni á ímsum málum,
sem honum lágu áður í lífli rími.

Bæt henni sambandsmál vorst við
Daní myggj fyrir brjósti, eins og
magis fleiri gíðri meins ~~hva~~ síðari
ár, og þótti miklu málum skifta hvar
endix yndi kennilinn á það mál. Það
hann þar órið frá hvorpas allri uppgjör
og réttunci afsali af ~~stötta~~ ^{vorr} hálfa, og
Kornius var henni ad heimini midurstöðin;
Þeins erum, eftir því sem skilringar, þekkt
ing og heilbrigð edlisárum henni sögðu fyrir
og stíð þar fóstum fótum. Mundi ekki hafa
stóð að athwoði henni ef til orokkura als-
herjas-slita hafið retið, þess óefnus alts.
Og laundvarnar manni nefndi söknas prestusins
hann í literaturum og móttí suo fure ad
það yndi hildum þeim til svina, því er
stundis líta. T.p.

Gudrún Jónsdóttir Jónsdóttir
er fødd i Slága í Adaldeild 23 mars 1845.
Fáði hennar vor Jóns bindi í Slága Árnasson,
Ásbjarnarsonas, Þorleifssonas ó þverá í
Reykhólahús, Hattlösssonar, Ólafssonas
prests í Gárdi í Hella hvorti Gíslasonar.
Móðir Gudrúnar var Helga, seinni konan
Jóns Árnasonar; hin var dóttir Jóns binda
á Hölmavarsi, Magnússonar þar, Jóns sunnar.
Þei var myrt földi í Adaldeilum konuð frá þeim
þegunum Magnúsi og Jóni, og kallaði þau
Hölmavardott. Jón í Slága var um hríð
kræppstjóri í Slága og hevði kræppi. Hann
var mæltismáður, smidur góður og völugur
fjörðuhér. Hann andlædist jóludaginn
1874 í Gárdi í Röldal, full hálfs líroður,
þ. 24 juni 1879. Helga konu hans færði
þraunkoti 26 apríl 1896, 87 áru ót aðri.
Hin var friðleikstærri og vorðuð um allt.

Gudrún ólst upp í Slága til 10 árs
aldurs, þá fluttist hin með foreldrum

Sínum er leði af biskup, að Geir-
bjarnarstöðum í Hinni, en þudan af
Straumkoti í Akureyri voruð 1858. Þar
bjó þá Guðrún Þórhildsdóttir (frá
Geiteyjarströnd við Mjófjörð) ekki
fórusar línde þígrímsunar. Þórið pá
12 ár síðan fórus óð, og hafði Guðrún
lind óll þau ór gildi líni Straumkoti,
enða var hún fágæt konuð og dregnads-
og forðað. Ól hinum upp tvo boðrasunnar
mannus síus. Var annars þeir fórus, en
síðai bjó lengi í Straumkoti, en er miði
Vesturheimi. Hann var sonus Kristjáns
Þígrímsunar þess er síðast bjó í Leis-
hófu og hálfbroðri Jóhanness ottfæringus
í Reykjavík. Þinn fóstusun Guðrúnar
hins freyju var Þórhildur Hallgrímsson;
bónðar í Bjarnarstöðum Þígrímsunar.
Borki Þórhilms var fós að Bjarnarstöðum
þóður Hallgrímss bantugjaleikara og lál-
gerðas biskupsfjóru.

Þórið er Guðrún Þórhildsdóttis hufð voruð
á í Straumkoti, giftist hún Þórhímu Hallgrímss-
syni. Var þau haustið 1861, 9. okt. og var hún
þó ekki fullor 17 ára, en Þórhímur 10 árum
eldri. Fórh Þórhímur við jöld og líni af
fóstu sínum þó um vossi áhr; bjuggu
þau þau síðan 12 ár - 1861-1873 -, en þá lét
fórus Kristjáns sunn jöldina. Fluttust þau
Þígrímus og Guðrún þá til Ísafjörðum að
Igurði í Akureyri voruð 1873. Òbjuggu þau
þóður ^{frimþridspungar} ^{þridspungar} þau
þos fyr ^a $\frac{1}{2}$ jardar, en í $\frac{1}{2}$ lyð fóturbrotis
Þígrímus, Hallgrímur Þígrímsunar; hann
var fadir Þórbergss fóður þeirra Hallgrímus
og Jóns, fjárræktarmannus. Frá fyrri
flutust þau einum til Ísafjörðum að Eftirlitunge
í Borgarfjörð, en þudan flutust þá Baldur
Lindli Sýgurðsson ad Igurði, en síðan hafði
lind þau, til þess næstkomilis vor. Í Skó-
lunum bjuggu þau ^{sex} árin, 1877-83 og sá á
Ingjaldstöðum ^{tvö} fós. Var þó lokkis biskup
Þórhímu at meðst. Þígrímus var biskup Reykjavíkur

- Straumkot: 30.juni.1905, sjálvugur að ældri.
Bóris Þeirru hjómu, á lífi, eru þessi:
1) Hellaðóð, bindi í Straumkoti, kvenkungr Guð-
rúnar Jónassonar ðóttur þoo 'Sílabak.'
2) Sigrjóns veitingarmáður; Húsarík
Kvenkungr Júlíóru Guðmundsdóttur bindi
í Vík í Flötugjarsel, Jónassonar.
3) Guðrún Kornu Þóðrileið Jónassonar bindi
á Helygastíðun; Reykjadal.
4) Jónas bindi í Straumkoti Kvenkungr Þóð-
ritu Eyrjulfsdóttur bindi í Hellarli.
5) Marteinn, óttaður; Vesturheimi.
6) Helyg Kornu Mariusar Benedikts-
sonar á Hlöðum; Húsarík.
7) Annað bindi í Straumkoti, kvenkungr
Halfdanar Jóhannesdóttur, Jónassonar
poests Reykjalin.

þóji bóris Þeirru hjómu óðis sestku.
Nóttur síðstu afjár ein var Guðrún
hinnilisþost í Húsarík hja dötur sinni og
manni hefur, en þó óðvaldilis f. hins longi

um i Straumholi týði þeim broðrum eoru-
um sínum.

Sá er þeta ritur, hafði þriði miða etki
svo náði kynni af Guðriunu, að hanu
geti minst hefurð svo rekilega sem verð
væri. Þat vissi hanu þó, að han var hin
mesta atgerfiskhona til líkana og súlar,
og hin fórstast sýnus. Þis var stýr
Kona og gufud og hafði síðustans metur á
ólliunum þjóðlegum sagnagröðleik. Þær var
engin að fórum Rofunn, sem ræddi við
hanc um óthví; og ymosar Sognir, og deos
vildi freðast um onmu og vitheit þess.
Áru herada síðustu mannaaldrana. Hafði
hun þar gítar heimileliv, er fórelðan hefur
vörnu, sem hafi veri fjörgömul og vörnu
rettind og laugminnug, en hin sjálf nam á
ólc þau fræði og hafði til að bera gljígg
efhiolekt, örugg minni, og þóð sem etki
skifti minstu, tritt rekstorpel til allra slíkra
efru. Hér eru myg þessari svit / adul

dubba) og átti hér vini og góðskummingja í hverju hini. Var þúð bari; ad hín el hés mestur aldrar sinn, enleit melegt eftirlits hennar í þessum stínum og hín síðligo fræðilectum. Hín var eingung i anda, þótt ald urinn fórðist yfir hana, gladlýml og ljóst syn til hins síðasta. Má af því mætka, hvernig vel hín hefis verið ír gaudi gerð, ónökkrum, því ^þ þá vill margan þróta, er frans í setni. Þau hín var þess allt af veitunum. Má þó nári geta, ad hín hafi ekki farið verklaðu af ýmsum þeim erfðaleikum og áhyggjum, er margar kvenna yfirleygar, þá eins tafis þarf um leið ad annast, hefis barnatops ^{stíð} ~~árið~~ ^{einkum} og fánum í ad skiptar, fórstakalleysa þegar þess er gatt, ad hín var þjálf over ad suðri barn ad aldrar, þá er hín fórðist þetta í fung. Vert er ad geta þess, ad þingrimur bindi hennar reyndist henni ber li ~~árigar~~ ^{pjama} ^þ líf.

hann ekki fæsta þad, er vito mati, og sér hins, ad borið heumar reyndust henni afbrugðvel, og leit sér óll einhver atri um hann.

Þessi gjör er merkei kona mati beljast þotin ad hilsu notkun síðustri áris. Hín andeildist í Höldum, Höldaríte 15 dæs næst. og vorði jordstungin í Nesi í Aðalheiðum samkvæmt ósk hennar 6-p.m. ad viðslæðlu fylmumini úr gömlu sveitnum.

20/1/15. G.P.

Vedrættu hefir verit in
alberztræ nordanlands og austan,
sem verit hefis; manna minni.
Sogtu eru vitris meiri. Guttormur
Vigfusson ^{týrnum afkiðið meðar}, og Sigrður í Vík felli,
at jafnhagstæt síðan 1880, sumar
fyri frostavefurum mikla. Um
midjan júlimáins vorin oft heitis
sunnaúvindar; flingeyjarsýslu,
20-30 stiga hitar. Grassprettu
er med berkh moði, einkum á
finum; náðust hóður hraungrænas.

Vatnaveitir voru hvarvetna
mjög mikilir ^{"vor"} en gerðu óvita
nokkuð skada til muna.

Þetta var semarnt
1925.

Svo sem sumir munu kannast við, er áhugi minn fyrir Grænlandi og sögu Íslendinga í vesturlöndum vorum orðinn harla gamall, þótt jeg sem néms-piltur í skólum á Íslandi hefði öðru að sinna en því, og gæti fyrst með verulegum starfskröftum gefið mig að þessu efni, eftir að jeg var kominn til háskólans í Khöfn 1913.

1925 var jeg búinn að þemja doktorsritgerð um rjettarstöðu Grænlands í fornöld. En síðan í ársbyrjun 1927 hef jeg varið öllum mínum starfskröftum óskiftum til þess, að rannsaka þá þætti í sögu Íslendinga á Grænlandi og í Vesturheimi, er mjer hafa virst lífsvarðandi fyrir sæmd, rjett og til-verumöguleika Íslands. Jeg hef unnið þetta rannsóknarstarf í kyrþey og án fjárhagslegs stuðnings af neinu tægi.

Þótt þetta rannsóknarstarf mitt hafi verið griðarlega umfangsmikið, og þótt jeg hafi leitast við að gera það fullkomlega róttækt og öldungis tæmandi heimildasafn um það, er skylt er að vita, þá hefur árangur þess orðið aðeins sárlítill fyrirferðar á móts við þá vinnu, er í rannsóknina hefur verið lögð. Árangur þessi liggur nú fyrir í tveimur handritum.

Annað þessara rita vildi jeg nefna: "Landkönnun og landnám Íslendinga í Vesturheimi", ca. 900 prentsiður. Hitt vildi jeg nefna: "Rjettarstöðu Grænlands, nýlendu Íslands", ca. 1200 prentsiður.

Aðalefni rita þessara er í fæstum orðum sagt þetta:

Í Landk. & landn. er greinargerð fyrir því, hvaða lönd í Vesturheimi og á heimskautasvæðinu Íslendingar fyrstir og einir allra Norðurálfpjóða hafa fundið, kannað og bygt. Í Ameríku rákust Íslendingar á 2 frumpjóðir: Indíána (Einfætinga = Innfæðingja) og Skrælingja, kolsvarta, huglausa og bjóðfjelagslausa dvergpjóð, er ekki þekti neina málma, ekki kunni að leggja Stein ofan á Stein, en bjó í holum (vistum) neðanjarðar, og er nú horfin af jörðinni, en hefur látið eftir sig fornmenjar. Tvær danskar kreddur um afdrif Íslendinga á Grænlandi: 1) að þeir hafi allir verið drepnir af Skrælingjum, 2) að þeir hafi dáið út úr siðspillingu og úrkynjun, eru báðar hraktar. En það er sýnt fram á, hvernig atvinnuvegir Íslendinga vestra breyttust, hverjar strendur Ameríku og Grænlands þeir bygðu með vissu, og að þeir byggja mestallar þessar strendur enn, aðeins lítið eitt blandaðir Skrælingjum, þó svo, að þeir hafa týnt íslenskri tungu og nærfelt allri þeirri menningu, er á henni hvíldi. En nærfelt öll þeirra verklega menning er íslensk, svo sem t.d. ferhyrntir skálar með seti og gluggum, grjóthjallar, borgir, hróf fyrir trjeskip, stilli, sátir, dýragarðar, bjarnarbásar, skollagildrur, laxagarðar, ker, teinar, stemmur, fiskigarðar, raufarsteinar, tjaldstæði, skjólgarðar, dysjar o. s. frv. Föt þeirra eru íslenskur miðaldabúningur, verkun skinnanána í hverju einasta atriði íslensk, og saumurinn íslenskur. Kann engin frumpjóð á

norðurhveli jarðar þann saum, nema Lappar, er hafa lært hann af Norðmönnum. Algengasta áletrun á jarðfundnum hlutum þessara manna er hinn rjetti þórshamar, og næst honum mannrúnin. Skyld menning þessari er hvorki til í Ameríku nje Asíu, og á breyting á hæð yfirborðs sjávar má sjá, að hún er ekki eldri en bygging Grænlands, enda yngsta menning Ameríku. Þessir afkomendur Íslendinga hafa á öllum tímum pekt málma, og aldrei vantað járn. Í nauðsynlegstu eggverkfæti, enda verið einasta járnþjóð Ameríku. Sjálfa sig kalla þeir Karalit eða Kallalít = karla þ.e. íslenska almúgamenn (með ísl. hljóðtillíkingunni!). Líkamsmælingar staðfesta þetta, og margt fl. sem ekki er hægt til að tína. Þessir afkomendur Íslendinga hafa siglt á seimbundnum trjeskipum á Atlantshafinu fram á 18. öld. Jeg stend á bjargföстum grundvelli hvað sannanir snertir fyrir þessu.

Þá er í Landk. & landnám gerð grein fyrir þeirri heimsmynnd, er Íslendingar bjuggu sjer til á grundvelli landafunda sinna og landkannana, hvernig þessi heimsmynnd barst suður í Norðurálfu, og að brot úr henni er að finna á landabréfum og í lærðum ritum, þó svo, að Grænland er meginland með hnattstöðu Ameríku og með örugg sjerkenni hennar, er látið vera Asía. Þetta er raunveruleikagrundvöllurinn undir leit Asíu í vestur. Siglingasamband milli Grænlands og Ameríku hefur haldist um allar aldir. Siglingar frá Norðurálfu til Grænlands lögðust aldrei alveg niður. Sjóleið Íslendinga til Grænlands og Ameríku gleymdist aldrei, en var kunn jafnvel suður í Evrópu, og Portúgalar, Englendingar og Frakkar præddu þessa sjóleið fyrst til Ameríku. Jafnvel Columbus sigldi kafla af þessari sjóleið, og ráðgerði að sigla hana alla síðar.

Landk. & landn. er undirstaða undir rjettarstöðuatriðinu.

"Í Rjettarstöðu Grænlands" er fyrst gerð grein fyrir skipulagi og rjettareðli forngermanskra þjóðfjelaga: sýnt hvernig þjóðfjelagið var þjóðin sjálf, án yfirdrotnandi stjórnar eða embættismanna, en þegnarir fóru/frjálsir með allar greinar þjóðfjelagsvaldsins. Því næst er gerð grein fyrir fyrirkomulagi og rjettareðli hins íslenska þjóðfjelags undir Grágás, og sýnt fram á, að í þessum höfuðdráttum var það forngermanskkt: að þjóðfjelagið var þjóðin sjálf, að það var engin umboðsstjórn, en þegnarir fóru sjálfir með alt þjóðfjelagsvald. Þá er sýnt fram á, hvernig Ísland vann landsyfírráð yfir Grænlandi á þjóðrjettarlega fullkominn og fullgildan hátt, svo aldrei hefur verið meira krafist til að vinna landsyfírráð. Þar næst er sýnt fram á, að farið var með alla þætti íslensks þjóðfjelagsvalds yfir Grænlandi undir Grágás. Þá er sýnt, að rjettartengsli ænlands við Ísland voru hin sömu, sem bundu nýlendur við móðurland annarsstaðar á Norðurlöndum. Járnsíða er nefnd, og svo það, sem við

þekkjum til sendingar hennar til Grænlands. Svo er gerð grein fyrir þjóðfjelagsskipuninni undir Jónsbók, og að borgararnir fóru þá með þjóðfjelagsvald fram til ca. 1720, þrátt fyrir tilveru konungs og embættismanna. Þá er gerð grein fyrir sendingu Jónsbókar til Grænlands, og að Grænland var íslensk nýlenda undir Jónsbók, enda segir Jónsbók sjálf, að Grænland sje innanlands. Þá er gerð grein fyrir rjettarstöðu Íslands með Grænlandi eftir Gamla sáttmála um aldirnar. Það er sannað, að hvorki íslenska þjóðin nje konungur hennar hafa nokkru sinni afhent Grænland nje gefið það upp, heldur ætið talið sjer það í orði og verki. Er konungarnir kalla sig fyrst erfða- og síðar erfða- og einvaldskonunga Grænlands, geta þeir ekki haft þenna rjett eftir norskum lögum, er útiloka sig sjálf frá að gilda, og aldrei giltu fyrir vestan mitt haf, heldur aðeins eftir Gamla sáttmála, konungserfðatali Jónsbókar, er sannalega gilti á Grænlandi, og einvaldskuldbindingunni í Kópavogi. Norska einvaldsskuldbindingin gilti hvergi utan Noregs sjálfss, jafnvel ekki á Færeyjum. Sem slíkir (íslenskir) einvaldsherrar stjórnuðu konungarnir Grænlandi fram til 1905, að fyrstu dönsk lög voru gefin út fyrir Grænland það ár. En Grænlandi og Færeyjum var um allar aldir stjórnað með Íslandi á skrifstofum konungs fram til 1904. Landnám Hans Egede 1721 og síðar var undirbúið af íslendingum, en var í rauninni ekkert landnám, heldur stofnun trúboðs og verslunarstöðva í landi undir fornum landsyfírráðum. Kostnaðurinn við þetta og uppsiglingu Grænlands var ýmist greiddur úr sjóði konungs, sem tekjur Íslands runnu í, eða tekjur af Íslandi gengu beint til Grænlands. Í fyrstu opinberri fjárhagsskýrslu Dana 1835 er Ísland og Grænland talið saman óaðgreint útgjaldamegin. Nokkuð af fje norska póstsjóðsins gekk þó til Grænlands, en ekkert danskt fje.

Í riti þessu eru þessi 5 atriði sönnuð: 1) Að Ísland hefur aldrei glatað fullveldi sínu að lögum. 2) Að Grænland var upphaflega undir íslenskum landsyfírráðum. 3) Að þessi landsyfírráð hafa aldrei slitnað, enda hefur fasti alþjóðadómstóllinn í Haag úrskurðað, að þau landsyfírráð, sem voru yfir Grænlandi í fornöld, hafi aldrei slitnað. 4) Að Ísland heldur að lögum landsyfírráðum sínum yfir Grænlandi óskertum enn. 5) Að hvorki Danir nje nokkur önnur þjóð hefur nokkru sinni unnið lögleg landsyfírráð yfir Grænlandi.

Nánari greinargerð fyrir efni þessara rita er að finna í meðfylgjandi efnisskráum þeirra.

Ísland er stórveldi innan bókmentasögu, landfræðissögu og rjettarsögu Norðurálfunnar, en saga íslendinga í Vesturlöndum er hinn einasti páttur íslenskrar sögu, sem er veraldarsaga í venjulegri merkingu. Það hvort

bessi síðastnefndi þáttur mannkynssögunnar er íslenskur, veltur á því, hvort Grænland var í "várum lögum". Því miður hafa íslendingar vanrækt svo mjög þennan merkasta þátt sögu sinnar, að hann er að mestu leyti öldungis ókunnur öllum, en að því leyti, sem hann er kunnur, hafa Norðmenn og jafnvel Danir tileinkað sjer hann, svo það er sjaldgæft að sjá eða heyra íslendinga í vesturlöndum vorum nefnda því rjetta nafni, heldur Norðmenn, Norðurlandabúa, Skandinava, víkinga eða þvílikt. Er íslensku þjóðinni það ærin svívirðing. Fyrir fasta alþjóðadómstólnum í Haag lýsti norska stjórnin því yfir, að á landkönnunaröld vorri hefðu allir íslendingar verið Norðmenn. Útvarpsfrjett segir, að Norðmenn ætli að hafa Leif hepna fremstan í röð norskra merkismanna, er þeir sýni á sýningunni í New York. Og vissulega eru norskir sagnaritarar búnir að swifta Bjarna Herjólfsson, frænda allsherjargoðanna í Reykjavík, allri sæmd af því, að hafa fundið meginland Ameríku 14 árum fyr en Leifur Eiríksson kom þar að landi, og Smæbjörn galta Hólmsteinsson, af sánsc-írskum ættum, hafa þeir swift allri sæmd af því, að hafa fundið Grænland. Út yfir tekur þó, að þeir dönsku lærðomar fá að ganga staflaust, að hinir vestrænu íslensku landnámsmenn hafi eitt af tvennu eða hvorttveggja látið höggva sig niður af huglausstu og alaumastu málmlausri frumpjóð, sem getið er í ritum, eða þeir hafi volast út af úr siðspillingu og úrkynjun. Hámark mætti þó kalla það, að íslenskir fræðimenn eru farnir að tyggja þetta upp eftir Dönum sem sannleika, og jeg hef sjéð staðhæfing frá einum af kennimönnum ísl. háskólans um það, að íslendingar hefðu ekki lagt neitt til heimsmenningarinnar nema bókmentirnar einar!

Ítalir hafa fyrir löngu safnað og gefið út í mörgum geysistórum bindum alt, sem þeim þótti vert að birta um Columbus og afrekið hans, og svo rit hans og uppskriftir. Fyrir löngu hafa fregnir hermt, að Ítalir ætluðu að kvíkmynda "Columbus". Meira viet jeg ekki um þetta, en mig grunar, að á þeirri mynd muni fara lítið fyrir sambandi fyrirrennara Columbusar og Columbusar sjálfss við Ísland og íslensku Vínlandsleiðina, og þó enn minna fyrir landkönnun og landnámi íslendinga í Vesturheimi 500 árum áður. Við munum verða að verja sæmd okkar sjálfir. Það hefur oft gengið svo, að þeir, sem ekki vildu leggja á sig þá fyrirhöfn, ofaná dægurstritið, hafa ekki þótt mikillar sæmdar verðir af öðrum.

Vissulega vofir margur háskinn yfir okkar fámenna og fáráða þjóðfjelagi, og einn þeirra er sú óheyrilega sögufölsun, sem blásið hefur verið inn í eina nágrannapjóð og hefur gagntekið hana svo, að fölsunin er lögð til grundvallar fyrir utanríkispólítík, sem er þjóð vorri eins háskaleg og verða má. Sönn upplýsing um staðreyndir kynni ef til vill að

geta greitt eitthvað úr þessum misskilningi, þótt hitt muni sanni nær, að sögufölsunin sje aðeins verkfæri í þágu hagsmunabaráttu og ágengni og þá um leið óleiðrjettanleg.

Geta mætti og þess, að Danir hafa 1919 gefið Englendingum heitorð, er stappar nærrí fullum forkaupsrjetti á Grænlandi, enda komi í stað kröfu Englendinga um forkaupsrjett á því landi, vegna Canada. Er þessi eftirsóttu kaup eru komin í kring, mundi sjálfstæði Íslands eiga í vök að verjast.

Alþingi hefur margoft synt áhuga á Grænlandsmálínú. Það skipaði skömmu eftir 1920 nefnd til að rannsaka rjett Íslands til Grænlands. Í fyrstu var þetta leyninefnd. En er nefndin tjáði, að leyndin væri starfi hennar til tafar, fjekk hún opinbera skipun. Var þetta mjög vel ráðið. En sá hængur var á, að nefnd þessi mátti ekki kosta landið fje. Mig undrar það ekki, þótt nefnd þessi legði ekki tugi ársverka í þessa rannsókn öldungis endurgjaldslaust. Jeg, sem búinn er að reyna sitt af hverju í þessa átt, skal verða fyrstur manna til að afsaka nefnd þessa, þótt henni yrði ekki sjerlega mikið að verki. Jeg vildi og gjarna sjá framan í þann þingmann, er ætlaðist til, að þingnefnd legði fram áratuga óslitna vinnu öldungis kauplaust. Jeg efa enda, að sá þingmaður, sem endur fyrir löngu var allra þjóðræknastur, hefði krafist sliks af sjálfum sjer, og þá því síður af öðrum.

En hefði nú Grænlandsnefndin komið með rannsókn þá, sem henni var falið að gera, og hún tókst á hendur, mundi Alþingi þá ekki hafa viljað gefa rannsókn þá út? Það mætti ætla, að ekki hefði staðið á útgáfunni, þar sem svo margt nefndarálita er prentað.

En nú liggur fyrir rannsókn, sem reynt hefur verið að leysa sem fræðimannlegast af hendi, og sem vissulega hefði leyst Grænlandsnefndina af hólmi, hefði hún lagt hana fram. Væri þá ekki ástæða til, að lofa þessari rannsókn að koma út, fyrst henni hefur verið lokið í tæka tíð?

Er Grænlandsmálið kom fyrir á þingi 1932, var svo að heyra á umræðunum, sem menn vanhagaði um þá rannsókn, sem Grænlandsnefndin hafði átt að leysa af hendi. Það getur ætið komið fyrir aftur, án nægilegs fyrirvara, að þing og þjóð purfi að vita skil á sögu sinni á Grænlandi, og vanhagi um þekkingu á rjettarstöðu Grænlands. Að vísu vitum við fyrir, að Austur-Grænlandsmálið blossar upp aftur í milliríkjapólitík 1943, er Austur-Grænlandssamningurinn gengur úr gildi. Annars koma atburðir af þessu tægi eins og höndin, sem ritaði á vegginn forðum.

Í Grænlandsumræðunum 1932 sagði formaður stæðsta stjórnálflokkins á þinginu þá eitthvað á þá leið, að Ísland ætti með vissu nokkurt tilkall til Grænlands, og sjálfsgagt væri að það mál kæmi til tals við Dani eftir

uppsögn Sambandslaganna, er nýir samningar yrðu hafnir við Dani. Mjer er bæði mjög fjærri að tileinka mjer skoðanir þessa stjórnálamanns, og það, að blanda fræðirannsókn minni inn í neina pólitík yfir höfuð. En frá þessu ofangreinda sjónarmiði, er fram kom á þingi 1932, ætti ekkert að vera því til fyrirstöðu, að rannsókn á fortíð Grænlands, og einkanlega rjettarstöðu þess, kæmi út í tækan tíma, og gæti orðið fræðimannlega gagnskoðuð og rædd á næstu árum, svo farið yrði ekki út í Grænlandspólitik í fullkominni blindni.

Er jeg kom heim til Íslands 1926, átti jeg tal við Grænlandsnefndina. Hún lofaði mjer, að vísu munnlega, að gefa út Grænlandsrannsóknir mínar, sem raunar hvorki jeg nje hún bjóst við, að yrðu svo umfangsmiklar og raun er á orðin, heldur var að eins talað um doktorsritgerð mína og framhald af henni. Jeg ritaði próf. Taranger þessi tíðindi, og læt menn sjálfráða um skoðun sína á því, hvort jeg hafi farið að skrökva þessu að honum. Jeg læt fylgja brjef frá próf. Taranger, þar sem hann lætur í ljósi ánægju sína og próf. Kohts yfir þessu. Til þess að nota mjer loforð Grænlandsnefndar, sótti jeg enn fremur um leyfi til háskólans í Ósló, um að mega leggja rit mitt um rjettarstöðu Grænlands í fornöld fram til varnar prentað á íslensku, og fjekk leyfið. Að rit petta þó varð ekki prentað á íslensku, heldur dönsku, stafaði ekki af óorðheldni Grænlandsnefndar - því að hvorki hún nje meðlimir hennar svoruðu brjefum, er til prentunarinnar kom - heldur af því, að jeg var tvívegis svikinn um byrjun á prentun á Íslandi, og tvívegis var handritinu haldið á Íslandi, svo það náðist fyrst seint og síðar með herkjum. En á dönsku var bókin fyrst prentuð eftir síðustu forvöö og í ótíma. Hið nefnda loforð Grænlandsnefndar hefur engin áhrif haft á mínar aðgerðir. Þær hefðu orðið nákvæmlega hinar sömu með eða án þess. Þær fyrir get jeg ekki með öllu slept tilkalli til þess, að loforðið sje haldið.

Jeg leyfi mjer nú virðingarfylst með umsókn þessari, að fara þess á leit við Alþingi, að mjer verði á fyrirliggjandi fjárlögum veitt fje til útgáfu áðurnefndra tveggja óprentaðra rita.

Hjá því verður ekki komist, að um talsverða fjárhæð verði að ræða til útgáfu-kostnaðarins, sem er bein afleiðing þess, að fyrir liggur umfangsmikil og ítarleg rannsókn, sem líklegri er til gagns en laust yfirborðshrafl. Í öðru lagi er á það að líta, að fje til útgáfukostnaðar verður aðeins lítið á móts við þá vinnu og það fje, sem jeg hefi lagt í samning þessara rita, svo að jeg tíundi ekki heilsuna með. Í þriðja lagi verður hjer um smávægilegan kostnað að ræða í samanburði við kostnað Norðmanna og Dana við rannsókn Grænlandsmálsins. Kostnaður Norðmanna, að meðtöldum nálskostnaði í Haag varð ca. 1 1/4 milj. kr., en Dana tæp 1 millj.,

og er í hvorugri bessari upphæð talinn útgáfukostnaðurinn, því bæði ríkin ljetu hann lenda á Þjóðabandalaginu. Í rannsókn Norðmanna og Dana er margt smávægilegt og næstum máli óviðkomandi, sem jeg hef ekki tekið með, enda aðgangur að því þar. En að því fráskildu, þori jeg að segja, að í mínum stuttu ritum er saman dregin langsamlega meiri rannsókn, en í hinum mörgu (6-7) bindum Grænlandsmálsins, beggja málsaðila samanlagt.

Jeg vona, að það komi aldrei til greina, að Ísland leggi frumburðarrjett sinn á vogarskál á móti neinum jarðneskum hlutum. Jeg vona, að það komi ekki fyrir, að Ísland hafni að taka við greinargerð á rjetti sínum til Grænlands. Jeg vona að það komi ekki fyrir, að Ísland neiti að taka á móti upplýsingum um sína týndu syni og dætur, er hurfu því sjónum vestur í þokuna. Þetta sæfarna og harða þjóðarbrot vort hefur gert Ísland að stórveldi innan landfræðissögunnar. Pakklætisskuld þjóðarinnar við þessa menn er svo stórfeld, að þess væri óskandi, að Ísland vildi virða það við eftirkomendur þeirra, tengja við þá bróðurbond og hjálpa þeim á allan mögulegan og upphugsanlegan hátt.

Umsókn minni til fjárlaganefndar mun jeg láta fylgja ummæli frá: Barða þjóðskjalaverði Guðmundssyni, dr. Porkeli bókaverði Jóhannessyni, Benedikt bókaverði Sveinssyni frv. forseta, Guðna meistara Jónssyni, Vilhjálmi P. Gíslasyni skólastjóra, dr. Sigfúsi bókaverði Blöndal, dr. Alexander professor Jóhannessyni, Porkeli Porkelssyni form. Vísindafjelagsins, brjef frá Vilhjálmi Stefánssyni. Síðar mun jeg bæta við umsögn um Landk. & landnám frá Heinrich heitnum Erkes landsþingsmanni Prússa og landsbóka-verði í Köln, ummælum um sama rit frá dr. Rögnvaldi Pjeturssyni form. Þjóðræknisfjelags Íslendinga í Vesturheimi, og ef til vill frekari ummælum frá Vilhjálmi Stefánssyni.

Virðingarfylst,

Til

A L P I N G I S 1 9 3 7 .

Jeg hef aldrei búist við að taka til máls á opinberum málfundum, og því síður hefur mjer dottið i hug að á dagskrá þjóðarinnar mundi koma það mál, sem er aðalumhugsunarefnni vort i kvöld; mál, sem jeg get ekki vel látið afskiftalaust.

Vjer þykjunst lífa á framfaratimum, og sjáum óneitanlega spor í ýmsar áttir. Vjer viljum teljast menn með mónnum, þótt vjer sjeum fátækir og fáir, en okkur kemur óheyrilega illa saman um það, hvað miði til framfara og hvernig vjer eignum að hegða okkur til þess að aðrar síðaðar þjóðir skipi okkur á bekk með sjer.

Okkur kemur þó flestum saman um það, að peningarnir sjeu afl þeirra hluta sem gera skal og að án þeirra sje jafnvel hið fagra orð "sjalfstæði" imyndun ein.

En svo skilja vegirnir strax.

Vjer getum ekki orðið á eitt sáttir um það, hvernig afla skuli peninganna. Þingið valdi því ~~þa, er~~
~~nokkra meðum~~
~~það aleit beztu fjarmalamenn þjóðarinnar~~, til þess að leysa úr þessari gátu, og þeir hafa nú eftir langa mæðu komist að þeirri niðurstöðu að einokun á kolum væri ~~medalannars~~ rjetta leiðin.

og þegar mjer barst fyrst fregn um þessa ráðagerð. Hún hljómaði einhvern veginn svo illa við ræðurnar, sem fluttar voru skómmu áður til minningar um Skúla fógeta og Jón forseta, þá sem unnu bezt gegn verzlunareinokun, en að því frelsi er við nú hófum og nota skal til þess að leggja aftur pann klafa á þjóðina, er þeir losuðu hana við.

En það var ekki aðeins hljómurinn af orðinu, sem snerti mig illa, heldur var það hugsunin sem tillagan leiðir í ljós. Hún lýsir svo vel fjármálastefnum vorum og verzlunarástandinu.

Til þess að tryggja landssjóðnum tekjur hefur fjármalanefndin auðsjaanlega leitað uppi pá vörum, sem allir máttu sikt án vera til þess að tolla hana og einoka; pá vörum, sem framleiðir ljós og hita, sem er afl samgangna og iðnaðar, eða i einu orði lyftistóng framfara. Nefndin hefur sjeð sem er, að þjóðin muni purfa á kolum að halda meðan nokkurt lifsmark er með henni. Þá minn sem einmitt nú hafa gefist erlendis, sanna petta. Þegar loka var skotíð fyrir framrás kolanna í nokkrar vikur, varð ríkasta og voldugasta þjóðin orðin svo að segja aflyvana og húngursneyð vorði yfir.

A þessa vörum er ráðgert að ráðast á tvönnan hatt:-

Með því að leggja á hana skatt,
og með því að gefa hana einum manni eða firma

Að hans náðarbordi á þjóðin að krjúpa.

Mjer dettur ekki í hug að gruna þá menn um græsku, sem hjer eiga hlut að mál, því margt er illa gert i góðri meiningu. Tilgangurinn er eins og óllum er kunnugt, að afla landssjóðnum fjár, - og þess er ekki vanþórf.

Einokunin var lika leidd inn í landið í bezta tilgangi forðum daga. Með henni átti að tryggja það að nægar vörubyrgðir væru stið til í landinu, að vörurnar yrðu ósvíknar og þær seldar fyrir sanngjarnt verð (eður eftir taxta). En vjer vitum hvernig fór. Nú er það hvorki vörubyrgðir nje vörugæði sem fjármálanefndin ber fyrir brjosti, heldur finst henni þórf að bæta vöruberðið, því frjáls samkepni megi þar ekki vera einum hituna.

Og þeir þykast með þessu móti slá tvær flugur í sama höggi sem sje:-

Að tryggja landssjóðnum tekjur og landsmónnum ódyrari kol.

Fyrir þessi hlunnindi, sem jeg skal strax taka til athugunar, á þjóðin að skerða frjálsræði sitt, og verða sjer til stórminkunar í augum allra nágrannapjóða.

Frjálsræði og mannorö eru þó dýrar vörur, þó dæmi sjeu til að þær hafi verið seldar fyrir peninga.

En jeg vildi óska að mjer tækist að sýna fram að ís-

.5 .04

lenzka þjóðin hafi ekki ráð á að gera þau kaup, sem hjer er um að tala. // Jeg vil geta þess að jeg hef ekki átt kost á að kynna mjer álit fjármálanefndarinnar, en byggi andmæli min gegn einokuninni í ymsum atriðum, á fyrirlestri þeim sem herra Sigurður Hjörleifsson hjelt hjer í bænum fyrir skómmu.

Hann gaf i skyn að einokunartillagan væri sniðin af dænum stórpjöðanna. Jeg efast um að honum takist að benda á slikt dæmi hjá mentuðum stórpjöðum; að minsta kosti veit jeg að flestir eru mótfallnir tollum á nauðsynjavörum, nema ef þeir skyldu vera lagðir á í þeim tilgangi að vernda innlendan iðnað eða framleiðslu. Aftur á móti ber mónum saman um að innflutningstollur sje rjettmætur á ónauðsynlegum vörum, því það geri hann tvófalt gagn, efli hag landssjóðsins og takmarki eða minki innflutninginn.

Nú hefur þjóðin útilokað ónauðsynlegustu vöruna úr landinu, að nafninu til, þá vöruna sem heppilegust var til toll-tekna. Til þess að bæta þann tekju-missi er í ráði að ná sjer niðri á nauðsynlegustu vörunni, á kostnað af alatvinnu rekenda landins.

En furðuverkið sem hjer er verið að framleiða liggar aðallega í þeiri dásamlegu uppgótvun nefndar-manna, að kolin muni verða ódyrari í landinu með einokun og áloðgum.

Já, þetta munar ekki svo litlu á metaskalum frásögumannsins. A einokunarárunum kvað hann að vænta mærti þess, að kolaverðið yrði Kr.20. til 25 pr. ton

eftir staðhattum, en núverandi verð væri nálagt því Kr. 2,50. til 14,50. hærra fyrir hvert ton.

Það er óparfi fyrir mig að reikna með óakvænum tónum, frekar en ræðumanninn, jeg ætla því að gizka á að meðal hagnaðurinn sem hans tölur gefa í skyn sjek um Kr. 8,50. pr. ton. Og með tilliti til skattsins sem sje Kr. 1,50. á samkvæmt þessu að græðast um Kr. 10,00. a hverju kola-tonni.

Þetta er laglegur skildingur og skal jeg ekki ásaka nokkurn mann, sem trúauð getur þessu, þótt hann vilji leggja talsvert i sólurnar til þess að verða að njótandi jafn hagkvæmra innkaupa eins og fjármálanefndin gefur, og jafnvel væri ekki nema eðlilegt að henni yrði falin innkaup á fleiri vörum.

En því er nú miður að samanburðurinn hjá hr. Sigurði Hjörleifssyni á núverandi kolaverzlun í landinu og þeirri fyrirhuguðu, er alls ekki rjettur, og því mjög villandi fyrir þá sem litið pekkja til þeirrar verzunar. Jeg ætla þó að láta mjer nægja eitt dæmi í þetta sinn, í von um að það gefi góða hugmynd um ónákvænnina.

Einkasalinn sendir kolafarm til einhværrar 4. flokks hafnar, þar sem hann hefur leyfi til að heimta Kr. 25,00. pr. tonn út á skipi (~~at minsta kosti~~). A þeim stöðum orsakast dyrleiki kolanna eingöngu af því hve vandhitt er gott veður til affermingar og hve hún er þar

af leiðandi áháttu- og kostnaðarsom. Nú er auðvitað ekki til þess að ætlast að einkasalinn selji kolin til almennings á skipafjól, heldur verður hann að selja þau kaupmanni á staðnum, er taki á sig alla áháttu og kostn-að er leiðir af uppskipuninni. Ef sá sami kaupmaður keypti kolafarm undir núverandi kringumstæðum, sje jeg ekki að hann þyrfti að kosta hann ^{þar} á höfninni annað en innkaupsverð að viðbættri fragt og umboðslaunum, sem ræðumaðurinn ágiskaði Kr.15,00. Þessi kaupmaður þyrfti því auðsjaanlega að borga einkasalanum Kr.10,00. herra fyrir hvert ton. Auk þess mundi hann vafalaust sæta hardari borgunarkjórum og að likindum eiga meira á hættunni að fá alls ekki kolin, ef illa hittist á sjó eða veður. Þarna ber okkur á milli Kr.20,00. á hverri smálest.

Og þykir mónum nú sennilegt að kaupmaður sá, er kaupa kann kolin 10 kr. dýrara pr. ton á einokunar-
árunum, geti selt kolin út frá sjer til bænda og húsráð-
enda fyrir tóluvert lægra verð en nú tiðkast? Nei, pau
hljóta að verða að minsta kosti að sama skapi dýrari.

Af reynslu vita menn einnig að kola hafa oft verið sold hjér í Reykjavík heimflutt ~~a 17 til 18 kr.~~^{um}. tonnið þegar mikil hefur verið keypt í senn og fyrir ~~16~~^{um} til ~~17~~ kr. tonnið til botnvörpuskipanna pótt innkaupsverðið ekki hafi verið lægra en það sem fjármálanefndin leggur til grundvallar. Segjum svo að við petta verð legðist landssjóðsskatturinn Kr. 1,50. pr. ton, er samt eftir álitlegur ágoði að því lagmarki sem ráðgert er að

NO. 4.

setja einkasalanum. Það er ágóði sem hann fær um fram effir
þann er núverandi kolakaupmenn láta sjer nægja.

Hr. Sigurður Hjörleifsson sneyddi annars hja
því i fyrirlestri sinum, að athuga hvort það væri eðli-
legt að kolin yrðu landsmónum jafn ódýr eða ódýrarí
með einokuninni. A þeim athugunum er þó meira að byggja
en gómlum og vitlausum verzlunarskýrslum og óljósum verð-
lagsvönum á einokunartínum.

Mjær er kunnugt um að íslenskir kolakaupmenn sæta vonum fremur góðum innkaupum, og betri kjórum hvað gjaldfrest snertir, en vanalegt er annars í kolaverzlinni. Þeir skifta við menn, sem hljóta að standa jafnfat-
is samningsáðila fíjamálanefndarinnar.

Pvi kann nú að verða slegið fram af vanþekk-
ingu á verzlunarháttum, að sá sem einkaleyfið hefði
mundi sæta miklu betri innkaupum vegna þess hve mikið
hann keypti. Jeg vil benda á það, að kolanáumurnar sjalf-
ar á Bretlandi flytja ekki kol út úr landinu. Þær hafa
daglega sitt vissa verð til kolautflytjenda og gera ekki
greinarmun á því hvort farmurinn sem keyptur er, er 1000
eða 2000 ton, aðeins að kaupandinn sjé gjaldtraustur og
skilvis með borgun innan 7 daga, enda alls óvist að sá
kaupmaður sem einokunina fengi, myndi gera meiri eða
betri verzlun við hlutaðeigandi námu, heldur en þeir sem
nú senda k kol til Islands, því þótt þeir hver um sig

kunni að senda minna hingað, kunna þeir að senda þeim mun meira til annara landa, og námunu gildir auðvitað einu hvað um kolin verður.

Kolakaupmennirnir semja oft við náumnar um kaup á vissum tonna fjólda, er þær skuldbinda sig til að skila á akveðnum tima. Þeir sem eru svo hepnir að kaupa kolin þá dagana, sem verð námannar er á lagmörkum, fá færi á að graða, og þegar verðið fer hækandi sjá þeir sjer oft hag i að selja stjettarbraðrum sinum kol með lægra verði en náumnar selja.

Hvaða ástæður hafa menn til þess að ætla að einkasalinn til Islands verði það gleggri en allir aðrir að hann hitti á lagmarkið þegar hann kaupir? Og þó hann yrði svo heppinn annað slagið, myndi ágöðinn auðvitað ekki renna i vasa Islendinga þar sem hann hefur leyfi til að hækka taxta sinn í samræmi við þá sem dýrast selja. Hins vegar, ef hann skyldi verða svo óheppinn að festa kaup á slánum timum, mun hann ekki verða átalinn fyrir það þótt hann leggi sitt haa innkaupsverð til grundvallar kolaverð-taxta okkar. Með óðrum orðum, honum er gefinn kostur á að tefla á kostnað og abyrgð Islendinga, en hirða sjalfur ágöðann.

Önnur ástæðan sem kann að hafa vakað fyrir nefndarmónnunum er sú, að einkasalinn kynni að hafa sín eigin skip til kolaflutninga til Islands. En það er engin ástæða til að ætla að hann sæji sjer hagnað í því.

No. 5.

Skipaleiguverzlunin er alveg sjerverzlun, sem ekki er tryggari en hver önnur, og sje jeg ekki hvers vegna vænta mætti að þessi kaupmaður legði sig frekar eftir peirri verzlun en aðrir kolautflytjendur, sem þó kunna að senda til ymsra landa margfalt meiri kol.

Priðja ástæðan er liklegt að verði sú, að einka
salinn njóti ódýrara farmgjalds vegna þess hve stóra
farma hann gæti sent til Íslands í einu. Þessi ástæðan
er jafnstaðlaus hinum, því svo er mál með vexti að stóru
skipin eru kostnaðarsamari og dýrari hvern daginn.

Vegna hafnleysis og tafsamra uppskipana tefjast skipin oft hjer við land, og sigla tóm til baka. Reynslan hefur því synt það að þau verða dýrari til kolaflutnings til Íslands heldur en ~~starri~~^{smorri} skipin. "Öðru málí væri að gegna ef stóru skipin fengi fljóta afgreiðslu og fragt fram og til baka. En sí hagvætur nodist luga síðus með niverandi fyrirkommlagi á Kolaverðslistinni

Jeg get ekki gizkað a hverjar aðrar astæður nefndarinnar kunna að verða, en þykist hinsvegar vera búinn að sýna fram á það, að kolin muni verða einkasalanum jafndýr hjer á höfnum eins og þau nú eru, og kemur þá næst til athugunar hvort einkasalinn stendur betur að viki hjer innan lands en núverandi kaupmenn.

En jeg álit mig ekki þurfa að eyða mórgum óþ-

um að því að gera monnum skiljanlegt að innlendu kaupmennirnir sem nú eru standa að ymsu leyti tóluvert betur að vigi. Það geta allir sjálfir sannfært sig um ^{það} sem nokkuð hugsa þetta mal. Þeir hafa að baki sjer margra ára reynslu, pekkja viðskiftamenn sina og alla staðhætti, og hafa þegar allan útbúnað og tæki til þess að reka kolaverzlunina. Þeir verzla með eðlilegri og frjálsri samkepni, sem er viðurkend að vera áreiðanlegasti mælikvarði verðlagsins og næsta trygging kaupandans fyrir því, að honum sje ekki reiknuð varan með óhæfilega háuverði.

Jeg bið nu eftir því að fjarmalanefndin hrekji
með rökum það sem jeg nú hef sagt, eða fari einhverjar
sennilegar ástæður fyrir því að einkasalinn geti rekið
kolaverzlunina á hagkvæmari hátt en nú gerist, og þá að
sá hagnaður renni í vasa landsmanna. A meðan verð jeg
að skoða skyrslu þeirra hjeraðlútandi, og hagnaðarvonir
nokkurs konar skrum-auglysingar, ætlaðar þeim ófróðari
monnum í þessu efni.

Afur á móti vildi jeg benda á ymsan óhagnað og opægindi sem landsmenn myndu hafa af kolaeinokuninni, - auk hækkandi verðs.

Þar sem er eðlileg samkefni, leitast seljandi
á allar lundir við að gera kaupendunum til hæfis. Hann

No. 6.

afgreiðir þá eins fljott og vel og hann getur. Og þar sem er um marga sölustaði að gera, getur naumast hjá því farið að kaupandinn geti hjá einhverjum þeirra fengið tafarlausa afgreiðslu. Hinsvegar ef kaupmaðurinn er einn, og hann sjer að kaupendurnir hafa einskis annars úrkostar en að biða, kann hann að fara eftir sinum hentugleikum, eða afgreiða eftir mannvirðingum. Góða skýringu á þessum kringumstæðum geta menn fengið úr 200 ára minningarriti Skúla Þórhalla biss. 227 - 231.

Jeg myndi t.d. aldrei geta átt upp á pall-borðið hjá þessum ónefnda kolakaupmanni og tryði honum til að taka sjer ekki mjög nærrí pótt botnvörpuskipið mitt biði einn dag eftir nokkrum náðarmolum af kolum. En hvaða tjón gæti jeg og aðrir haft af því að biða eftir afgreiðslu? Það gæti í öllu falli orðið margfalt meira en verð kolanna. Það gæti farið svo að islenzku botnvörpuskipin kysu frekar að fara með afla sinn á útlendan markað/eins og búast má við að ónnur botnvörpuskip geri - til þess að taka þar kolabyrgðir sinar. Af því myndi stafa atvinnumissir æg afturför i þessum alit-lega atvinnuvegi.

Af einokuninni leiðir lika af sjálfu sjer strangari borgunarkjór, en við erum flestir fatakir og þurfum a umliðingu að halda, og margur er sa sem alls ekki getur á annan hatt aflað sjer nauðsynjavara sinna. Hvers er annars að vænta en að einkasalinn áskilji borg-

un út í hónd eða fyrirfram, svo fátaeklingar verði að lata sjer nægja hitann sem einokunarbyrðin veitir þeim.

A þeim höfnum sem einkasalanum er ekki gert að skyldu að selja kol á landi, skilst mjer að menn verði að sætta sig við að vera kolalausir timum saman, ef skaparinn gefur ekki gott veður þegar kolaskip ber að landi.

EKKI MUN VERA GERT RAÐ FYRIR AÐ KAUPSTÓÐUM
FJÖLGI EÐA AÐ KOL PURFI AÐ AFFERMA Á NEINUM NÝJUM STÓÐ-
UM Á NÆSTU 15 ÁRUM. EKKI VÆRI PÁ ÓLIKLEGT AÐ ÞORLÁKS-
HÖFN OG AÐRIR SLIKIR STAÐIR MYNDU LÆKKA I VERÐI.

Hver á að bæta núverandi kolakaupmónnum fyrir þau rjettindi er þeir myndu missa með einokuninni eða borga þeim fyrir atvinnumissi og eignatap?

Ef einhverjir kaupendur hjer á landi skyldu óska eftir sjerstakri kolategund, er að skilja að þeir þurfi að gefa einkasalanum alt að því eins árs fyrirvara, þar sem tiltekið er að tilkynning verði að vera komin á skrifstofu leyfishafa í Reykjavík 1. júlí ár hvert. Þetta gæti orðið í meira lagi óþægilegt.

NO. 7.

vart hjer á landi, og því ekki óhugsandi að með timanum
geti hjer orðið námu gróftur landinu til ómetanlegs gagns.
Með tilloðum nefndarinnar skilst mjer að sú veika von
sje dauðadæmd í 15 ár, að minsta kosti að því er lands-
menn snertir. (En stórgróði gæti það auðvitað orðið fyr-
ir einkasalann útlenzka, ef hann fengi að selja landinu
þess eigin kol með því verði sem um er talað.)

Nefndin vill heimila einkasalnum að byggja
sinar eigin bryggjur hvar sem er eða ónnur uppskipunar-
tæki, sem honum svo yrði frjálst að nota sjálfum án af-
gjalds og lika að leigja óðrum eftir vild gegn borgun.

Nu er annað hljóð i stroknum en þegar innlendir menn hafa farið þess á leit og ýmist verið synjæð eða fengið leyfi með afarkjórum. En um það er ekki tækifæri að tala í þetta sinn, heldur vildi jeg aðeins benda á, að i hafnarlögum Reykjavíkur er gert ráð fyrir að þriðjungur allra tekna hafnarinnar verði hafnargjald af kolum. En mjer er ekki fyllilega ljóst hvort meinningin er að bæta því gjaldi ofan á alt annað, eða hvort þessi tvö lög eða lagafrumvörp sjeu svo lik hvort óðru að ekki sje til þess atlandi að þau geti samrymst.

Hvaða tryggingu eiga menn svo að hafa fyrir kolagæðunum og yfirleitt fyrir því að samningum verði

fylgt? Jeg byst við að bent verði til sektarfjárins, skörungsskapar yfirvalda landsins og danumensku einkasalans ónefnda, og vil jeg ógjarna raska ró peirra sem lífa í jafn indælli trú. En benda vildi jeg þó á það, að ómögulegt er að gera samning þann sem hjer er um að tala, nákvæmann og ákveðinn i öllum greinum þó til eins árs væri, hvað þá til 15 ára. // Fyrst og fremst er það hlægilegur barnaskapur að miða kolategundina við kol sem hingað til lands hafa fluzt frá einni skozkri kolánamu, og það einmitt kol sem hvorki eru góð húskol nje skipakol. Og svo mun eiga að meta kol fra óðrum nánum til verðs eftir tegunda-samanburði við þessi umtöluðu skozku kol. // Það verður mikið og vandasamt starf fyrir þann sem það hreppir. Nú er því pannig varið, að engin kolanaða framleiðir eina kolategund, vegna þess að það eru kolalogin ymisskonar og kolin aðgreind og tilreidd á ymsan hatt. Til dæmis eru kolin vanalega fyrst vinsuð á beltum ~~i two flokka~~, ~~þrjótaus kol og kol með grjoti~~. Því næst eru þau oft aðgreind eftir ~~stykja~~ stærð og salduð eða hreinsuð með vatni.

Ef maður skyldi svo hugsa sjer að einkasalinn yrði mannlegum breyzkleika buinn, og tæki feginis hendi því sem hjer er í boði, er ekki óliklegt að hann hagnyti sjer það til gagns.

Skyldi stjórnarráðið ekki hrókkva við, ef einhver fatæklingurinn kvartaði um að hann fengi grjót fyrir

kol eða sald fyrir heil stykki? Það er svo þagilegt ~~þ~~ fyrir einkasalann að segja að pessi vanþakkláti maður hafi mulið kolin eða sett grjot i þau. Yrði umkvörtunin almenn, kynni honum að verða náðarsamlega vikið frá um stundarsakir, en þá vantar másko eftirlauna-ákvæðin í samninginn.

Það er einkennilegt sem kom í ljós í ræðu hr. Sigurðar Hjörleifssonar, og sem oft klingir við hjer á landi, ~~þ~~ sem sje aminn við verzlun útlendinga. Það sem gildir í verzluninni er, að kaupandinn geti með hægu móti fengið hæfilegar vörur með sanngjörnu verði. Þjóðina varðar meira hverníg þessum þórfum er fullnægt en hverjir gengpað. Auðvitað væri þó æskilegt að Íslendingar stæðu svo vel að vigi gagnvart útlendingum, að þeir gætu algerlega notið þessarar atvinnu. En þar er til of mikils ætlast af þeim. Verzlunarstjett landsins er ung, en ber þó tiltölulega langþýngstu byrðarnar, þótt til hennar sje liklega minstu kostað af öllum stjettum landsins. Það átti illa við hjá ræðumannni að hallmæla islenzku verzlunarstjettinni einmitt þar sem aðalinn takræðu hans var að mæla með því, að útlendingi í öðru ríki sje gefinn einkarjettur til innflutnings og verzlunar á nauðsynlegustu vörum hjer á landi, og það án þess að hann borgi venjuleg gjöld til opinberra þarfa.

Jeg verð vafalaust mintur að hægra sje að motmæla tillögum fjármálanefndarinnar en að benda á betri tekju-
greinar til landssjóðs. // Ef á annað borð er óumflyjan-
legt að leggja skatt á kolin, dylst engum vonandi öðrum
en nefndarmónnunum, að heppilegra yrði að leggja bein-
linis á þau toll. En mundi ekki vera nægilegt að leggja
nokkurn toll eða skatt á öll þau kol sem flutt eru út úr
landinu eða seld til útlendra skipa, að undanskildum
postskipum og varðskipum.

Ef sá tollur yrði jafn háar þeim er nefndin hugsaði sjer, myndu þær tekjur nema um 160 þúsund krónum á ári, og auk þess hjeldi landið óskertum öllum opinberum gjöldum kolakaupmannanna og atvinnugröða þeirra.

Jeg ætlast til að kaupmenn þeir, sem seldu kol-
in til útlendu skipanna, stæðu landssjóði skil á tollin-
um. Með þessu fyrirkomulagi er tvænt unnið í samanburði
við einokunartilloguna. Útlendingarnir verða þessa lit-
ils varir, því þeir hafa óbundnar hendur að kaupa kolin
hvar sem þeir vilja og njóta frjálsrar samkepni seljend-
anna eftir sem áður, að tryggingu fyrir sanngjörnu verði.

I óðru lagi mætti búast við að petta fyrirkomulag myndi styðja að vexti og viðgangi íslenzka gufuskipaflotans og á þann hátt fára atvinnu og viðskifti inn i landið og drjúg bein gjöld til opinberra gjalda. Með óðrum orðum, ^{lafa} gersamlega gagnstæðar afleiðingar einokuninni.

Íslensk ós eftir sigrum ós a meðalit Íslenskum ós er betur
því að fóður að ós er nein fóður ós a meðalit
-margfalt meiri tekjur en einokunarskatturinn, og kámi okkur jafn-
framt í álit og vinfungi erlendra þjóða.

Jeg, og liklega fleiri, hafði gert mjer von
um að fjármálanefndin myndi skygnast lengra inn i við-
skiftalif og verzlun þjóðarinnar en aðeins að leita að
nauðsynjavörum til þess að tolla og einoka. Jeg hjelt
að hún myndi reka sig á ásteytingarstein íslenzku verz-
unarinnar og reyna að breyta honum í undirstóðu nútíðar-
viðskifta eins og þau eru hjá öðrum síðuðum þjóðum.

Jeg hjelt að hún myndi ekki gleyma því hve
þessi þjóð er famenn og fátæk, að hún þarf að sækja flest-
ar nauðsynjar sinar til nágrannapjöðanna, og þar að meðal
það, sem að verögildi gengur næst peningunum, sem sje-
traust eða "kredit". Þessi vara, ef jeg má svo að orði-
kveða, er sold dýru verði til íslenzku þjóðarinnar og
það ekki að astæðulausu.

Viðskifti þjóðarinnar eru sómu lögum háð sem
hvers einstaklings. Ef einstaklingarnir eru áreiðanleg-
ir, njóta þeir trausts til stórhagnaðar fyrir þjóð-
fjelagið.

Tókum til dæmis tvo fátækka menn, sem byrja-
verzlun sinn í hvoru lagi. Annar leggur hart að sjer
og neitar sjer um alt annað en það sem hann nauðsynleg-

ast þarf, til þess að standa í skilum við lánardrottinn sinn. Hann hefur skilyrði til þess að verða efnaður, ef hann ætið gætir vel þess fjar sem honum er trúð fyrir. Hann verður maske lengi að vinna sjer sjálfur varasjóð, en hann hefur altaf meðan á því stendur, "kredit"-varasjóð hja viðskiftavini sinum, sem hann oft fær að gripa til, ef hann verður fyrir ófyrirsjaanlegum óhóppum.

Hinn byrjandinn slær aftur a móti slóku við, sólundar sjálfur því sem honum var lánad og hefur pegas til a að taka ekkert i skuldina. Pennan mann álit jeg drygja glæp, ekki aðeins gagnvart lánardrotni sinum, heldur líka gagnvart þjoðfjelaginu, sem i heild sinni liður vegna ótrúmensku hans. Pennan glæp fremja Islandingar daglega, og það sem meira er, átölulaust. Þeir fremja hann í ymsum myndum utanlands og innan, bæði gagnvart hvor óðrum og útlendingum. Þjoðin er i heild að verða eins og fáteki óreiðumaðurinn, sem hvorki hefur sjoð nje "kredit", vini nje vandamenn að gripa til þegar i nauðirnar rekur.

En það litur ekki út fyrir að hún sje pessa meðvitandi, eða minsta kosti virðast ráðandi menn ekki sjá að hverju stefnir, um það ber einokunartillagan vott að nokkru leyti.

Til skamms tima var viðkvæðið, að afurðirnar okkar væru nóg góðar í danskinn. Nú eru þó flestir farnir að sjá að vörúóvandvirknin kemur okkur sjálfum í koll. En menn eru ekki komnir svo langt að skilja

það, að svik og prettir við láanardrottinn sje eitur í viðskiftum.

Skuldunauturinn er á allar lundir afsakaður en skuldheimtumaðurinn vanalega ásakaður fyrir ágengni og harðuð.

Dómararnir dæma að visu skuldunauta til að borga, en oft svo vægt sem lög frekast leyfa og með svo miklum drætti oft á tiðum, að skuldunautur getur haft nægan fyrirvara til þess að ráðstafa reitum sinum á annan hatt en til skuldalükninga.

Löggjafarpindið blaðs lika heldur að kolumnum, eður styður skuldunauta til þess að losna með hægu móti við skuldir sinar, t. d. með fyrningarlögum.

A hvern hatt verður þá traust lánardrottins unnið? Það verður aðeins unnið með því móti að hann sannfærist um að skuldunauturinn misbrúki það ekki.

Personuleg þekking á raðdeild og ráðvendni
lántakanda álita flestir lanardrottnar beztu trygginguna
í vanalegum viðskiftum, og þar næst góð efni, ef skuldu-
natur er þeim lögum háður, sem gefa lántardrottni trygg-
ing fyrir því að hann geti náð fje sinu með tilstyrk
þeirra ef á þarf að halda.

En þar sem hjer fer altof oft saman fátækt, óraðvendni og óhaf lög, getur engan furðað á því þó "kreditin" sje dyr.

Vjer purfum því fyrst og fremst að fa log, sem

vernda lánardrottinn, sem breyta hinu núverandi ófuga almenningsáliti, sem miða að því að gera lántakendur hygna og varkára í lántókum og ráðvanda og stundvisa í skilum. Og vjer þurfum að tryggja okkur stjórn, er gerir sjer ant um að lögunum sje stranglega framfylgt og rjetti- lega beitt.

Það er auðvitað mestur vandinn að semja þau
log, sem jeg þykist hafa bent á að vanti, eða finna
heppilegt rjettarfyrirkomulag í skuldamálum, er sniðið
sje eftir staðhattum og þórum þessa lands. En jeg ber
fylsta traust til lóggjafa landsins i þessu efni, ef
mjer bregst ekki sú von að þjóðin taki málid til ihug-
unar.

Jeg skal þó láta þá skoðun mina í ljósi að jeg hefi, eftir margra ára viðkynningu af viðskiftum hjer á landi og erlendis, komist að þeirri niðurstöðu að fangelsis hegning sje undir mör gum kringumstaðum óumflyjanleg til fullnæginga skuldadómum, enda þarf okkur ekki að þykja neinn vansi að því að feta að þessu leyti í fótspor annara þjóða.

I hitt eð fyrra fólk brezka stjórnin nefnd manna á hendur að rannsaka lög áhrarandi fangelsishegningu í skuldamálum og gefa tillögur um það hvort eða á hvern hatt þeim gæti á orðið breytt til batnaðar. Nefndin gaf upplýsingar um, að naumast dæmdust í fangelsi fleiri en 5% þeirra manna, er lógsottir væru í almennum skuldamálum. Þeir leggja eindregið með því að hegning-

arlogunum sje stranglega beitt segja að þau leiði af sjer batnandi síðferði i viðskiftum og ómetanlegt gagn baði þeim sem gefa og byggja "credit". Þeir enda erindi sitt pannig:-

"The confidence between creditor and debtor
is the foundation of trade".

a íslenzku:- Tiltrú lanardrottins og skuldunauts hvors til annars, er undirstaða verzlunar.

I gamla daga var viðkvæðið, að bokvitið yrði ekki látið i askana, og nú verður vafalaust einhverjum a að hugsa eða segja sem svo, að raðdeild og raðvendni sje ekki gjaldeyrir i landssjóð. En þeim vil jeg benda a, að ekki er minni vandi að gæta fengins fjar en afla, og að hver verður að sniða sjer stakk eftir vexti ef vel a að fara. Samrymi efnahags og eyðslu má a engan hatt raska.

Ef einstaklingum þjoðfjelagsins lærist ekki að meta fjeð og fara sparlega og raðvandlega með það, má hvorki vænta efnalegs sjálfstæðis af þeim eða þjoðfjelaginu. Mentunina vil jeg sizzt lasta, en sje hun eigi notuð til framleiðslu eða framfara i einhverjum greinum, er hun litils virði.

Haskoli hjá peirri þjoð, er soldi til einokunar nauðsynlegustu verzlunarvoruna, voruna, sem aðalatvinnuvegur landsins byggist a - hann myndi ekki skarta betur en hvitur flibbi a þurfmanni.

"Með logum skal land byggja" var orðtak forfeðra vorra og "ef vjer slitum login þa slitum vjer friðinn" sagði einnig Þorgeir forðum. Undirstaða þjoðfjelagsskipunar og laga er rjettlati. Tapist rjettlatistilfinningin hja þjoðinni, er bæði logunum og friðnum hætta buin.

Verði eigi spornað við því að orjettur riki
i landinu, að frelsishoft og einokunar byrðar sjeu
lagðar á þjóðina, hafa núlifandi frjálsir menn engu
minni ástæðu til að flyja land en forfeður vorir á dog-
um Haraldar hárfagra, - því betra er að vera annara
þjónn en eigin þrálli.

1. "Ólafur kallinn aumi"
úrvinda fólkis söng,
húsþóndinn hafði í taumi
hordróg sem bar hans föng;
þjóðin þrammaði í draumi
bröngħlaðin moldargöng.
2. Komin er öldin önnur,
oss hefur vaxið þor,
færði á það fagrar sönnur
frelsisgyðjan í vor;
veigar og valdar könnur
vífengja að til sé hor.
3. Ólafs ég eigi nenni
aftur að minnast hér;
Ólað ég annan kenni
allmikinn fyrir sér;
sá sem er mikilmenni
mann dóm í svipnum ber.
4. Ólafur gefugöngu
gekk inn í flokkadans,
vantrúin varð að öngu,
vék fyrir trúnni hans;
blysför bjó fyrir löngu
bjartsýni pessa manns.
5. Vill hann að vorri móður
vel megi farnast enn:
Nýsköpun, guð minn góður!
goðmál og hvöt í senn;
barf við svo þungan róður
brautreynda og vaska menn.
6. Heyna á kraft og kyngi,
kunnáttumanna scid,
meira en mas á þingi,
málþóf og orðaskreið
Oddvitinn stefnuslyngi
stýrir þar rétta leið.

7. Ybbast við Ólafs sóma
Öfundarmanna klær
semja um hann dylgjudóma
dratthalaskottur þar,
halar foringjans fróma
fremri eru en þeirra tær.
8. Ekki er hann ber á baki
búinn í þessa ferð,
hefur sem Hrólfur Kraki
hetjur með valin sverð.
Einn er þar margra maki
mestur að líkamsgerð.
9. Þorsteinn er heiðurshalur,
hrjúfur á pöruna,
svo sem sextugur hvalur
sendur á fjöruna,
Ólafi einum falur,
á hann því vöruna.
10. Hált er á heimsins svelli,
holklaki í sléttum mel;
það lá við Þorsteinn félíi,
þó er hann gætinn vel,
hrasaði ei hann af elli,
heldur Framsóknar vél.
11. Kappinn bar harm í hljóði
haltur og tautaði;
Ólafur íhaldsblóði
inn í hann sprautaði,
þá varð framsóknarfljóði
felmt við og snautaði.
12. Mikið er sóknarsviðið,
síst má því riðlast lið;
markvist skal stefnt á miðið,
mannagöfgi og trygðan frið;
gefjan og gullna hliðið
görpunum blasir við.

13. Yljum og aukum gengi
íslenskri þjóðarsál;
heitum á hrausta drengi,
hefjum vor Bjarkamál.
Fjallkonan lifi lengi,
lengi og vel hennar skál.

1. Sjá bjartan, háan Baulutind
er baðar sig í himinlind,
hér eignum við hans eftirmynnd
að ett frá sömu slóðum.
Listhelg er Þorsteins líkams-grind;
líparft fyrir ofan bind,
en neðanvert er göfug girnd
og gróðinn vex bar óðum.
2. Að grjótþolinu Baula býr,
af brjóstvitinu er Þorsteinn dýr,
þar liggja á milli leyndar brýr
úr lands og þjóðar efni.
Einn situr hér svo andlitsþýr,
sem eins og Snorri er fræðiskýr
og hurðir duldra dísa knýr,
ég Dala-goðann nefni.
3. Baula er forn en ber sig vel,
brýtur á henni rok og él,
ég kerling þeirri kveðju fel
til kerra Þorsteins byggða.
Um vin minn bessa von ég el,
ef völdin kynnu að fara í mél,
hann leiði bjargfast Baulubel
í búlönd fornra dyggða.

Okki á ad syðe ad ótun Epiánum

Hegdrud leundi! þú sem er sunni óttar hraður
þirtugardur ~~þ~~ þer er ad veja þín. Þirtugjöldi og huf,
vakundi auya fyrir óllu því sem fráin hefur farið og es fráin
ad fara; þenni astur níni munti. Áværi, það er haga.
Sagt en hjort, því það er að vomaður sem er ad althugs, og það er
ad evni gangi ferkodum. En því svára fyrir þí aðlars fröldi góður
ad vid skulum ad vid skulum kálu það allra manndilegasta sýr.
Fyrir en hagsa til hinns med brennandi áhugs hvunnar
sem líni os til. En hvad er það þá því sunni Þolanssonus
og bróðri minni sem vid þar sem helst ad farra ad ótti.
Vestri ferkid fra óttar, því skaljez sváa þer ad fosa
það, ad vís sjanum ótti. Vendi þorð ad heysta Þolandssýnir
og sunni Þolendingar. Jeg býsk ni en ad fín haga að fyrir
síði býjade ad vado neysl, en þa verð jey ad reið, ad sunnforsþing
Vid sem fætt land byggan eru flestallir seo Runnig. Rognvin
ad vís vitum hvad opst það hefur liggd erð borað vid grðum
ofur lydi bornis og kalladi Norðri eða Þærskifreynt.
~~A~~ líður finnum komst sinn Fævikkur leingf það var
Endadri Sturlung oldini ham. Gissur sem vildi verði jafn
Noreyskornungs hamr reindi með ráðum og dáðum ad
gjáva, atka Jóf fedað frolum synum sem hvorki fyrði
odr gætu hrætlögði lydu.
at ymta ða óforni og fyrir hans bólvudi að fari centi landit
óttar sem vid byggan mi, i þær helga greipar sem kromdir það og
kreifti til þess söglaðastans sem það stod i all fráins nytjan
oldina. ~~A~~ myrtendu óldinni os fjöldi, aðlars ordi, en því er tilleing
~~A~~ færð af því ad róu landi voru þá fæddir synir sem færdi
ad ganga i berhogg vid boddana og mamma uppfjördina og fá
hans í lyd með sjer til ad reið ad slyta hlesstkin, og það hverskum
þessum einlægu sonum Flans ad mikulu leyti. Saman ber stakkr
En hvar var foringur og hvar er hamr mi? hamr var Jón Viljardur
og liggur mi í grafsini hjer Þjórdarinn i henni RVR og
þangad getu allir fóðurlausvinum lausinsóttar farið og falad vid
hamr i hjartu sinn og spult er mi allt fyrir komulagd á ólla
stjórnarfjörum óttar eins og þú viltus hafa það, en hraustið
verður það sváid, það verður mi og afer líti og meira hamr
seydi sindi og sunnadi ad vid nornum svíkkur og hefðum
heeft. Gissur finnum, sem vildi húa óttar og kreifti
til hlydnir og undirleygasnapar. Verði gagnat þímu mál, og

4
dómkun að högnarinsar, og svo mikil mundi hann seyygum
hann fóin sál Sjúgðarinn eftir hann hefði miðanalt lyfta uppur
gróf skini og búi starfandi ^{með} meðalvor ad hoosti. Þriggji
Gunnarsson. Þá ráðheora enigillinn! Hannus éda óttar ír
þeirra nauta lyðin þíðri annad en ad fáta ofan af sjó
alla líga og svika Kransana í finn og fólkudeg fyrir ad
þér umki fildu þeim til þeirra hvert hvilu stadar, og yrði
þær bolvad og bankaungi af komandi kínslöðum sem mun
síða og skilja hvorunum milli Skóru og bolvum ad þeirri
síðu. Þólaus hafa sinn sig í ad vilja legðu yppi land og
~~síði~~^{skrár} fers og dollur og færir mæltu ræða.
~~svomkis~~<sup>geffir sagt ad opptáð sunnudag, leikur best, þegar landid opptákar götufaríðar fóra út kínslöðum
í innelund, Heydrudur Rókkur búur. Þegz sem fessa línur
rita Skóra míu að ykkur ad standa fást í háðar felur
og hópa míu ekki af Vígnellinum heldur ad bejark
mæð hnuum og hnefum undi merki fóins sál Sjúgðar
og heinti í hans stad annan fón finna þingbætinum
til ad bejark þær að móðan lyf hans enlist heldandi
að merkissstængjum hans rafni, sín og þær
gull fágre merkisorden. Þland skul verða fjalst
sem fjalla Valasinn:</sup>

At fói syður þári að vera sem fjalstu hvat snertir dani og
áðra fjöldi, og einmitt míu þegar fálsverða peningar fórdi er komi
sinn lendið og meum fara ad neða sjálftædir einmitt færir
reynd. Ad hanskum syni munu fói með allri möti vilja fóra
at Kínslöður að ráða loγum og lofum, en svo best man fóð
ganga ad ekki. Lendi vid fóð dem komið er og allir skiljan
er, sem fíllan áklunum hafa, ad fyrirkomulagið er óbrukandi
bredi gagnat oldum og Óbornum,